

Klimathänsyn vid val av förbrukningsartiklar

Prioritering av material

Denna vägledning riktar sig till dig som upphandlar eller köper in förbrukningsartiklar. Användning av förbrukningsmaterial ger effekt på klimat och ekonomi. Långväga transporter skapar sårbarhet. I syfte att minimera klimatpåverkan från förbrukningsartiklar har Sydöstra sjukvårdsregionen tagit fram denna vägledning. Vi ska sträva efter att byta till mer återvunnet material, minska onödig användning och öka användningen av flergångs- istället för engångsmaterial.

Som förstahandsval ska flergångsprodukter väljas, annars gäller följande prioriteringsordning:

I första hand ska material av förnybar råvara i form av trä, papper eller fibrer från växtriket väljas. Tänk på att ställa krav på att träråvara ska vara FSC/PEFC-certifierad.

I andra hand ska återvunnen plast väljas. I och med att materialet redan är i omlopp så tillför den inte någon extra lagrad koldioxid till atmosfären och kan cirkulera cirka fem till sju gånger innan den är utsliten. PE (Polyeten) är den plast som efterfrågas mest av återvinningsmarknaden.

I tredje hand ska biobaserad plast väljas, exempelvis Bio-PE som är tillverkad av förnybar råvara. Den har samma struktur och funktion som fossil PE.

Produkter i fokus

Ett antal produktgrupper har identifierats som har hög klimatpåverkan och där vi har möjlighet att genomföra förbättringsarbete. Förbättringsarbete kan ske genom medvetna produktval och att ställa krav i upphandling. Det kan också ske genom att sprida kunskap om kloka val i processer och arbetsätt (se handbok för klokare materialval). Våra gemensamma produkter i fokus för medvetna produktval och krav i upphandling är:

- Riskavfallsbehållare och sopsäckar
- Kirurgiska instrument och kundanpassade operationsset
- Avdelningskläder, operationskläder och filter
- Plastförkläden
- Inkontinensskydd
- Tvättlappar
- Provtagningsunderlägg
- Skoskydd
- Förpackningar till livsmedel såsom dryckes- och medicinbägare samt sugrör, bestick mm

Bilagor:

Bilaga 1.: Vägledning för klimathänsyn vid val av engångsprodukter

Bilaga 2.: Materialguide

Sydöstra sjukvårdregionens vägledning för klimathänsyn vid val av förbrukningsartiklar

Kan engångsprodukten tas bort?

JA

Kirurgiska instrument, filter och kläder är exempel på produkter som ofta inte behöver vara engångs.

Undersök om det finns flergångsalternativ.

NEJ

Kan du välja utförande i förnybar råvara såsom trä/papper/växtfiber?

JA

Inkontinensskydd, tvättlappar, medicinbägare, dryckesbägare, bestick, tallrikar och förpackningar till livsmedel är exempel på produkter där detta ska väljas. Tänk på att ställa krav på att träråvara ska vara FSC/PEFC-certifierad.

NEJ

Kan du välja utförande i återvunnen plast?

JA

Riskavfallsbehållare, sopsäckar och skoskydd är exempel på produkter som finns i återvunnen plast.

NEJ

Kan du välja utförande i biobaserad plast?

JA

Medicinbägare för flytande läkemedel och livsmedelsförpackningar är exempel på produkter som finns i biobaserad plast. Undvik produkter av så kallad nedbrytbar eller komposterbar plast. Dessa plaster bryts inte ned i naturen eller hemkomposten, endast i industriell process. Nedbrytbar eller komposterbar plast försämrar kvaliteten på återvunnen plast och ska sorteras som brännbart avfall.

NEJ

Välj produkter som kan materialåtervinnas.

OK

Det är viktigt att välja material som kan återvinnas i vårt avfallssystem i Sverige. Produkter från PE, PP, majsstärkelse och rörsocker kan materialåtervinnas. Produkter från PLA, palmblad och svart plast kan däremot inte materialåtervinnas.

I första hand ska material av förnybar råvara i form av trä, papper eller fibrer från växtriket väljas.

I andra hand ska återvunnen plast väljas.

I tredje hand ska biobaserad plast väljas.

UNDVIK!

Produkter av så kallad nedbrytbar eller komposterbar plast.

Dessa plaster bryts endast ned i industriell kompost och kan inte materialåtervinnas.

Produkter av PVC (polyvinylklorid) och PS (polystyren).

Dessa plaster kan innehålla skadliga ämnen.

Materialtyp	Förklaring	Möjlighet till återvinning
PE Polyeten och grön polyeten	En stor del av all polyeten som tillverkas används till filmblåsning som senare blir kassar och påsar eller beläggningar mot fukt och fett på andra slags material. Beroende på materialets densitet, delas PE in i olika grupper; HDPE och LDPE.	Ja, sorteras som plast.
Grön PE Biopolyeten	En plast med samma egenskaper som vanlig PE, men den har inte fossilt ursprung. Den görs av förnybara råvaror (växter) som tar upp koldioxid medan de växer. Därmed minskar koldioxidutsläppen jämfört med fossil plast. Plasten är återvinningsbar i våra vanliga återvinningssystem och kan därmed användas flera gånger.	Ja, sorteras som plast.
HDPE Högdensitetspolyeten	Att återvinna HDPE är okomplicerat. Det finns en välutvecklad marknad för blandade konsumentförpackningar av HDPE. De används till flaskor, burkar för rengöringsmedel, personliga hygienprodukter och olika kemikalier. Även en rad färger är accepterade på återvunna HDPE produkter.	Ja, om det är ren HDPE eller en blandning med LDPE.
		Nej, om det är inblandning av PP.
LDPE-film Lågdensitetspolyeten	Detta är det överlägset vanligaste plastmaterialet. LDPE används ofta till filmblåsning och finns i plastkassar, spritspåsar och sopsäckar. Om plastfilmen är mjuk och flexibel är den gjord i LDPE – prasslig plast är troligtvis gjord av HDPE istället. LDPE-plastfilm kan vara av enkelskikt eller flerskikt med barriärmaterial. Så få skikt som möjligt är önskvärt.	Ja, dock med så få skikt som möjligt. Sorteras som plast.
PP Polypropen och grön polypropen	En av våra vanligast använda material i förpackningar, både som film och burkar/flaskor. Produktionen av grön PP är väldigt liten, men ökar.	Ja, PP är ett av de material som efterfrågas som återvunnen råvara. Sorteras som plast.
PP-film	Finns i många produkter.	Nej, PP-film finns det ingen återvinningsmarknad för.
PET polyeteraftalat	PET används mycket i hårda förpackningar. Finns i flera olika materialbeteckningar. Finns i tråg och flaskor (färglösa), begränsad marknad.	Ja och nej. Begränsad marknad för ofärgat återvunnet PET-material.
rPET (recycled PET)	rPET är en klar plast tillverkad av återvunna PET-flaskor som mals ned och blir till nya matförpackningar. Återvinningen minskar koldioxidutsläppen och leder till mindre avfall. Används till delibägare, salladsskålar, lock och plastglas.	Ja, sorteras som plast.
PS polystyren	Används en hel del i bägarförpackningar och för engångsartiklar som plastmuggar.	Nej, finns i för liten mängd. Finns ingen marknad för återvunnen polystyren.
EPS expanderad polystyren	Frigolit används till fyllnadsmaterial samt portionstråg för take-away och isolering.	Nej. Kan sorteras, därefter saknas teknik för återvinning.
PA polyamid (t.ex. nylon)	Används i textilier blandat med andra material. Används även som barriärmaterial i vissa förpackningsfilmer.	Nej. Om PA använts som laminat tillsammans med andra plastsorter går det inte att återvinna utan att viktiga egenskaper går förlorade. Därmed finns ingen efterfrågan på marknaden.
PLA, PHA, PBS stärkelsebaserad	PLA (poly lactid acid, Mjölksyra), PHA (polyhydroxyalkanoat), PBS (Polybutylene succinate). Kallas även bioplaster som samlingsnamn. Dessa plaster är baserade på polymerer som är nedbrytbara i sig självt. Polymeren skiljer sig kemiskt från de vanliga förpackningsplasterna och går efter sortering till energiåtervinning.	Egenskaper att den är nedbrytbar försämrar kvaliteten på den återvunna produkten. Kan sorteras i sorteringsanläggning, därefter saknas teknik. Dessa kommer att gå till förbränning.
PVC Polyvinylklorid	Innehåller klor som kan ge upphov till skadliga ämnen, t.ex. dioxin, vid ofullständig förbränning. Används sällan som förpackningsmaterial men förekommer inom sjukvården (sondslang) och i mattor. Ämnen i PVC kan även avges under användning. PVC bryts delvis ned vid smältning och kan ge upphov till bl.a. saltsyra som är korrosivt och kan skada maskiner.	Nej.
Papper	Tillverkas av skogsråvara och ligger ofta på en gramvikt under 170 g/m ² (till skillnad från kartong). Används till exempel till papperskassar, papperspåsar och sopsäckar.	Ja, sorteras som papper/kartong.
Returpapper	Returpapper är återvunnet papper som ofta används i servetter, toalettpapper och hushållspapper. I produkter som kommer i kontakt med livsmedel finns alltid ett skyddande hölje eller en barriär av nyfibermaterial.	Ja, sorteras som papper/kartong.
Kartong	Kartong är ett kraftigt papper där ytvikten överstiger 170 g/m ² . Råmaterialet är pappersmassa från skog och materialet byggs ofta upp av flera skikt för att öka hållfastheten. Kartong används till kaffemuggar, tårtkartonger, hämtboxar, salladsboxar samt tallrikar.	Ja, sorteras som papper/kartong.
Wellpapp	Papper med ett vågigt mellanskikt som gör materialet stabilt och ger innehållet en viss värmebeständighet. Används till förpackningsmaterial, pizzakartonger och kragar till varmdrycksbägare.	Ja, sorteras som papper/kartong.
Bagasse (fiber)	Bagasse är de fibrer som återstår efter att man krossat sockerrören för att utvinna socker. Det är en restprodukt direkt från naturen som formas till förpackningar som mikroformar, tallrikar och hämtboxar.	Ja, sorteras som papper/kartong.
Pulp (fiber)	Pulp görs av vetestrån som är en restprodukt från jordbruket. Av stråna tillverkas en slags fibermassa som steriliseras i hög temperatur, torkas till ark och sedan pressas till matförpackningar av olika slag. Materialet används bland annat i sopskålar, sushiformar och mikroformar.	Ja, sorteras som papper/kartong.
Vetestrå	Vetestrå är en restprodukt som blir över när man skördar vetekorn. Vetestråna kan användas som råvara för tillverkning av pappersliknande produkter som engångstallrikar.	Processade fiber av vetestrå: Ja, sorteras som papper/kartong. Oprocessade vetestrån: Nej.
Bambu	Bambu används till ätpinnar och grillspett. Det är ett snabbväxande, kraftigt slags gräs som växer i tropiska, subtropiska och tempererade områden på jorden. Materialet är mycket hårt, lätt, värmetåligt och kan användas i mikrovågsugnen.	Processade fiber av bambu: Ja, sorteras som papper/kartong. Oprocessad bambu: Nej.
Palmsblad	En naturlig, förnyelsebar och biologiskt nedbrytbar råvara. Inga palmer huggs ned, man använder bara blad som fallit ned av sig själva. Bladen rengörs med vatten och formas sedan till skålar, tallrikar och fat. Produkterna har god styvhet och lätt vikt.	Nej.
Trä	Alla slags träprodukter kommer från en förnyelsebar råvara – skogen. Trä används till tandpetare, bestick, ätpinnar och grillspett.	Nej.